ב"ה

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - שנה עשירית

יו"ל ע"י מוסד תורה והסכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה.

מסעי (תשי"א)

שים לב! בטעם ערי המקלט ראה דעות שונות בגליון מטות מסעי תש"ט שאלה ב.

א. שאלות כלליות

1. אברבנאל מקשה: אם כבר נתן הדין בכל רוצח בכונה - מות יומת וגואל הדם הוא ימית את הרוצח, למה חזר עוד "אם בשנאה יהדפנו או השליך עליו בצדיה וימות או באיבה הכהו", כי זה כבר נכלל במה שאמר ראשונה ולמה נכפל? נסה ליתב תמיהתו!

2. י"ט גואל הדם הוא ימית את הרוצח...
כ"א גואל הדם ימית את הרוצח...
והשוה דברים י"ט י"ב:
ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת.

ומקשים: אם מתנגדת התורה לגאולת הדם כמו שיראה מכל פרקנו וכן מן הנאמר בכמה מקומות שעל הסופטים לעשות המשפט, אם כן למה צותה על הסופטים למסור את הרוצח בידי גואל הדם?
ענה לשאלתם בהעזרך בדברי שד"ל הבאים:

שד"ל במדבר ל"ה י"ב ד"ה למקלט מגואל:
....והנה בדורות הראשונים בטרם יהיו העמים מסודרים תחת מלך ושרים וסופטים ושוטרים, היתה כל משפחה נוקמת נקמתה ממשפחה אחרת, והקרוב יותר אל הנהרג היה חייב לנקום מיתתו. והתורה העמידה סופטים ושוטרים ונטלה הנקמה מיד היחידים, ומסרה אותה לכל העדה. והנה כשהיתה הרציחה בזדון, יתכן להשקיט את הגואל, כי יאמרו לו: הנח להם לסופטים, הם יחקרו הדבר, ואם בן מות הוא ימיתוהו; אבל כשהיתה ההריגה בשוגג, לא היה אפשר להשקיט את הגואל, ולהכריחו לראות מי שהרג את אביו נשאר ללא עונש, כי היה נראה לו ולויודעיו כאלו אינו אוהב את אביו; מאחר שאינו נוקם את נקמתם. והדעת הזאת לא היה אפשר לעקור אותה בבת אחת, וראתה החכמה האלוקית שאם יהיה גואל הדם נענש מיתה בנקמו את קרובו הנהרג בשגגה, עדיין לא ימנעו כל הגואלים ולא רובם מעשות נקמת קרוביהם, ועל ידי זה ירבו הנהרגים ללא תועלת, וגם יגדל הצער והנזק במשפחה אחת, כי אחר שקרה לה המקרה הרע שנהרג אחד מאנשיה בשגגה, עוד יהיה אחד מהם נענש מיתה על שנקם נקמת אחיו; גם איננו רחוק שבשעה שיהיה הגואל יוצא להרוג - יתקומם העם של הסופטים וירבו קלקול באומה. לפיכך מה עשתה התורה? הניחה זכות לגואל לנקום מיתת קרובו, אבל קבעה מקום מקלט לצוס שמה הרוצח, ולא יוכל הגואל לבוא שם ולהרגו.

אב. י"ט גואל הדם הוא ימית את הרוצח בפגעו בו הוא ימיתנו.
שד"ל: נראה לי שאין זה ענין פגיעה ומציאה כפירוש רש"י, אלא הריגת אדם שאין בידו להתקומם ולהציל עצמו בקראת "פגיעה" כמו (שופטים ח' כ"א) "קום אתה ופגע בו"; (שמואל א' כ"ב י"ז); "לפגוע בכהני ה'"; (שמ' ב' א') "גש ופגע בו"; (מלכים א' ב' כ"ט) "לך פגע בו". ובמקראות הללו ההרוגים אסורים בזיקים. וזהו טעם (דברים י"ט י"ב) "ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת".
הסבר מה ראה שד"ל (בהתאם לפרושו הנ"ל) לפרש "בפגעו בו" בדרך זו ולמה לא קבל את הפרוש הרגיל?

ג. כ"ז...ורצח גואל הדם את הרוצח אין לו דם.
רש"י ד"ה אין לו דם. ועי' שמות כ"ב א' רש"י ד"ה אין לו דמים
ראב"ע " דם " " " " ראב"ע " אין לו
1. מה ביניהם בפירוש המלים "לו" - "דם"?
2. מה יש לומר לזכותו של כל אחד מן הפרושים האלה?
× 3. התוכל להכריע ביניהם ולנמק את הכרעתך?

ד. שאלות ודיוקים ברש"י

×1) י"ב ד"ה מגואל — מה קשה לו?

2) ט"ז " ואם בכלי ברזל הכהו
(א) מניין שפסוקים אלה מדברים במזיד?
(ב) היכן מצינו רעיון זה על הברזל ברש"י למקוה אחר?

השאלות המסומנות בא קשות והמסומנות באא קשות ביותר, יפתור כל אחד לפי דרגתו.

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, ירושלים קרית משה.